

STUDIJA PREDJELA

**za potrebe izrade
Izmjena i dopuna DSL sektor 38 „Bigova“ i LSL „Trašte“**

Kotor 2015.

STUDIJA PREDJELA

**DRŽAVNA STUDIJA LOKACIJE SEKTOR 38 „BIGOVA“ i
LOKALNA STUDIJA LOKACIJE „TRAŠTE“**

NARUČILAC:

Ministarstvo održivog razvoja i turizma

OBRAĐIVAČ:

Centar za planiranje urbanog razvoja, Kotor

autori studije:

Jelena Franović, dipl. inž. pejzažne arh.

Zorana Milošević, dia. savjetnik-konzervator

Saša Karajović, dipl. prostorni planer

izvršni direktor MonteCEP-a:

Saša Karajović, dipl. prostorni planer

Kotor – 2015.

Crna Gora

Ministarstvo uređenja prostora
i zaštite životne sredineBroj 10 - 8362/1
Podgorica, 25.12.2009. godine

Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, rješavajući po zahtjevu „**Monte CEP**“ d.s.d. Kotor, na osnovu člana 134 Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list CG", br. 51/08) i člana 196 Zakona o opštem upravnom postupku ("Službeni list CG", br. 60/03) donosi

RJEŠENJE

„**MONTE CEP**“-u d.s.d iz Kotora, **IZDAJE SE LICENCA** za obavljanje djelatnosti izrade planskih dokumenata.

Licenca se izdaje za period od pet godina.

Obrazloženje

Zahtjevom od 24.12.2009.godine, „**Monte CEP**“ d.s.d iz **Kotora**, tražio je izdavanje licence za obavljanje djelatnosti izrade planskih dokumenata.

Planski dokument, kako je to predviđeno odredbama člana 35 Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata, može da izrađuje privredno društvo koje je upisano u Centralni registar Privrednog suda za obavljanje djelatnosti izrade planskih dokumenata i koje ispunjava uslove propisane tim Zakonom. S druge strane, članom 6 Pravilnika o načinu i postupku izdavanja i oduzimanja licence i načinu vođenja registra licenci („Službeni list CG“, broj 68/08) propisano je na osnovu koje se dokumentacije izdaje licenca.

Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, razmotrilo je podnijeti zahtjev i priloženu dokumentaciju, pa je našlo da „**Monte CEP**“ d.s.d ispunjava uslove za obavljanje djelatnosti izrade planskih dokumenata – radi čega se tom privrednom društvu, saglasno Zakonu i Pravilniku, izdaje tražena licenca.

Ovo rješenje je konačno u upravnom postupku i protiv njega žalba nije dopuštena, već se može izjaviti tužba Upravnom sudu Crne Gore, u roku od 30 dana od dana prijema rješenja.

MINISTAR
Branimir Gvozdenović

Republika Crna Gora
VLADA REPUBLIKE CRNE GORE
MINISTARSTVO ZA EKONOMSKI RAZVOJ
Broj: 01-1872/07
Podgorica, 21.03.2007. godine

Ministarstvo za ekonomski razvoj, na zahtjev Jelene Franović, dipl.ing. pejz..arh. iz Kotora, za utvrđivanje ispunjenosti uslova za sticanje licence za planera za izradu planskih dokumenata (državnih planskih dokumenata i lokalnih planskih dokumenata), na osnovu člana 36,37,38 Zakona o planiranju i uređenju prostora („Službeni list RCG“, br. 28/05) i člana 196 tačka 1 Zakona o opštem upravnom postupku („Službeni list RCG“, br. 60/03), donosi

RJEŠENJE

Utvrđuje se da Jelena Franović, dipl.ing. pejz..arh. iz Kotora, ispunjava Zakonom propisane uslove za izdavanje licence za planera za izradu planskih dokumenata (državnih planskih dokumenata i lokalnih planskih dokumenata).

Po pravosnažnosti ovog rješenja imenovanoj će se od strane ovog ministarstva izdati licenca.

Obrazloženje

Uvidom u zahtjev broj 01-1872/07 od 12.03.2007. godine i priloženu dokumentaciju, podnijetu od strane Jelene Franović, dipl.ing. pejz..arh. iz Kotora, za utvrđivanje ispunjenosti uslova za sticanje licence za planera za izradu planskih dokumenata, na osnovu člana 37 Zakona o planiranju i uređenju prostora, utvrđeno je da imenovana:

- posjeduje visoku stručnu spremu – diplomirani inženjer šumarstva za pejzažnu arhitekturu,
- ima pet godina radnog iskustva u struci,
- posjeduje odgovarajuće stručne rezultate ostvarene na izradi više planskih dokumenata.

Na osnovu izloženog, odlučeno je kao u dispozitivu rješenja.

Protiv ovog rješenja može se izjaviti tužba Upravnom sudu Republike Crne Gore, u roku od 30 dana, od dana prijema rješenja.

DOSTAVLJENO:

- Jeleni Franović
- Inspektoru za urbanizam,
- a/a.

POMOĆNIK MINISTRA
Maja Velimirović-Petrović

S A D R Ž A J

TEKSTUALNI DIO

1. OPŠTI DIO

- 1.1 GRANICA I OBUHVAT PLANA
- 1.2 PLANSKI PERIOD
- 1.3 OBRAZLOŽENJE ZA IZRADU PLANSKOG DOKUMENTA
- 1.4 PRAVNI OSNOV
- 1.5 CILJ IZRADE STUDIJE ZAŠTITE KULTURNIH DOBARA

2. ANALIZA POSTOJEĆE PLANSKE DOKUMENTACIJE

- 2.1. Prostorni plan područja posebne namjene Morskog dobra (2007)
- 2.2. Prostorni plan Opštine Kotor
- 2.3.. Menadžment plan Prirodno i kulturno historijskog područja Kotora (2011)

3. OPIS LOKACIJE

- 3.1.. Geomorfološke karakteristike
- 3.2. Geoseizmičke karakteristike
- 3.3. Maritimni uslovi
- 3.4. Klimatski uslovi
- 3.5. Pejzažno uređenje

4. TIPOLOGIJA PREDJELA

- 4.1. Tipovi karaktera predjela
- 4.2. Područje karaktera predjela
- 4.3. Predioni elementi

5. VREDNOVANJE PREDJELA

6. OSJETLJIVOST PREDJELA

GRAFIČKI DIO

- 01. GRANICA OBUHVATA PLANA
- 02a. IZVOD IZ PPPNMD
- 02b. IZVOD IZ PP OPŠTINE KOTOR
- 03. PREDIONI ELEMENTI

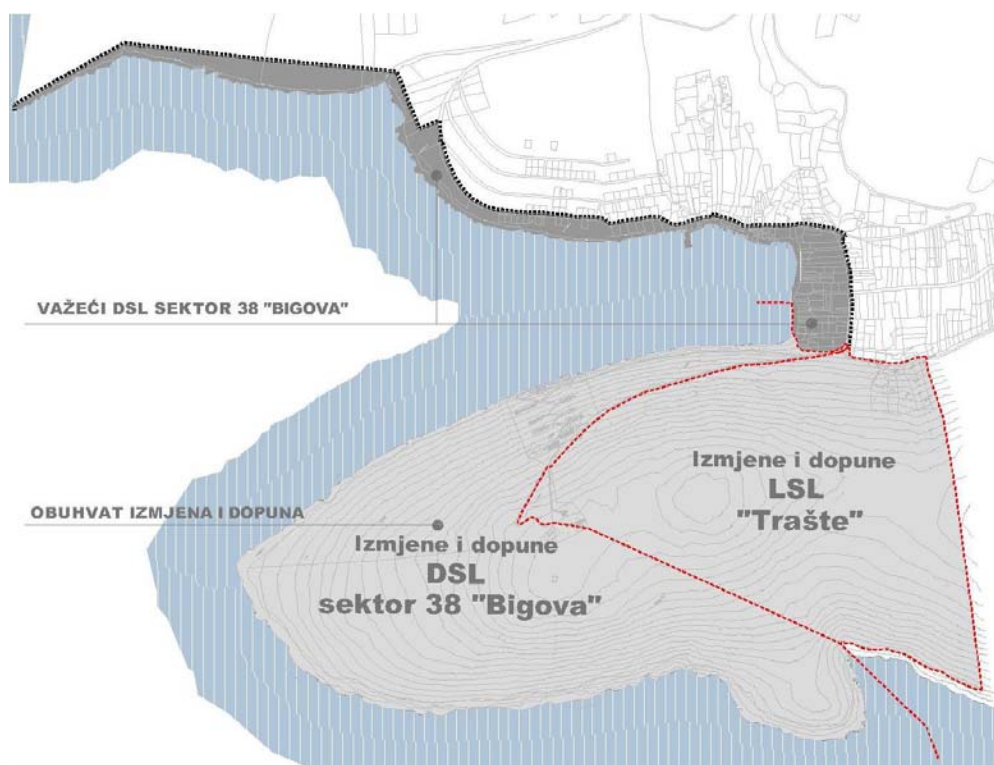
1. OPŠTI DIO

1.1. GRANICA I OBUHVAT PLANA

Granice Planova su utvrđene Programskim zadatkom i Odlukom o izradi Izmjena i dopuna DSL »Sektor 38 – Bigova« i Izmjena i dopuna LSL »Trašte«. Izmjene i dopune ovih planova se rade za prostor rta Trašte, kao dijela sektora 38 u zahvatu Prostornog plana područja posebne namjene za morsko dobro (PPPPN MD) i Prostornog plana Opštine Kotor (PPO Kotor).

Površina kopnenog dijela Plana iznosi oko 71.6ha za DSL i 55.3ha za LSL. Granica plana na otvorenom moru je do linije priobalnog plovnog puta (100m od obale).

Katastarske parcele u obuhvatu granice DSL »Bigova - Sektor 38« i LSL »Trašte« pripadaju opštini Kotor i to KO Glavatičići 2.

Shematski prikaz obuhvata planskih dokumenata

Granica obuhvata Plana prikazana je na grafičkom prilogu *list 01 – Granica obuhvata plana*.

1.2. PLANSKI PERIOD

Izmjene i dopune Državne studije lokacije »Sektor 38 – Bigova« i Izmjene i dopune Lokalne studije lokacije »Trašte« se donose za period od 5 godina.

1.3. OBRAZLOŽENJE ZA IZRADU PLANSKOG DOKUMENTA

Izradi Izmjene i dopune DSL „Sektor 38 – Bigova“ i LSL „Trašte“ pristupilo se na inicijativu Investitora kompanije »Placcek & Placcek« iz Austrije koja je vlasnik gotovo 100% zemljišta na rtu Trašte. Uzimajući u obzir preporuke resornih ministarstava i nadležnih organizacija u pogledu smanjenja planiranih kapaciteta, kao i stalne promjene zahteva tržišta nekretnina pristupilo se izradi ovih Izmjena i dopuna plana.

Cilj izrade ovih Izmjena je da se sagledaju stvarni potencijali i prirodni resursi rta Trašte, čime bi se definisali realni kapaciteti turističke namjene koja ne narušava sklad prirodnog okruženja, kao i da se kroz definisanje fleksibilnog urbanističkog rješenja omogući njegova prilagodljivost kretanjima tržišta kroz duži period realizacije. U tom smislu je i urbanističko rješenje formirano za prostor u cjelini, a detaljna planska razrada urađena je za svaki plan posebno u granicama njegovog obuhvata, u okviru koga se i sprovodi. Potrebno je istaći da su shodno tome što ova dva planska dokumenta imaju jedinstveno urbanističko rješenje, cjelovito sagledana i data sva rješenja vezana za saobraćajno i infrastrukturno opremanje ovog prostora, zaštitu graditeljskog nasljeđa, pejzažnog uređenja, kao i ekonomske efekte realizacije.

Važno je napomenuti da ove Izmjene i dopune mijenjaju osnovni plan samo u sopstvenim granicama, dok se priobalni dio naselje Bigova realizuje na osnovu važećeg plana.

1.4. PRAVNI OSNOV

Planovi su rađeni na osnovu:

- Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list Crne Gore", broj 51/08, 34/11, 40/11, 47/11, 35/13 i 39/13);
- Odluke o pristupanju izradi Izmjena i dopuna DSL „Sektor 38 – Bigova“ donijete na sjednici Vlade Crne Gore dana 04.12.2014.godine;
- Programskog zadatka za izradu Izmjena i dopuna DSL „Sektor 38 – Bigova“ pripremljenog od strane Ministarstvo održivog razvoja i turizma;
- Prostornog plana područja posebne namjene za Morsko dobro (2007)
- Prostornog plana Opštine Kotor (1995)
- Ugovora o izradi navedenog DUP-a potpisanog od strane Naručioca - Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Obrađivača, MonteCEP DSD iz Kotora.

1.5. CILJ IZRADE STUDIJE PREDJELA

Cilj izrade Studije predjela je prepoznati pejzaž Rta Trašte i usaglasiti buduću namjenu turizma sa ovim područjem korišćenjem integralnih metoda i to:

- uključivanjem kulturnih i prirodnih obilježja ;

- izvršiti tipologiju predjela i izdvojiti prdione elemente prema međunarodno prihvaćenoj metodologiji ocjene karaktera predjela (Landscape Character Assessment) ;
- prepoznata pejzažna područja opisati i ocijeniti na osnovu njihovog vizuelnog, historijskog i ekološkog karaktera ;
- analizirati faktore promjena, trendove razvoja te pritiske i prijetnje na karakter pejzaža
- analizirati osjetljivost pejzaža na promjene ;
- predložiti mjere za zaštitu, održavanje, poboljšanje i održivo korišćenje pejzaža.

Kroz poštovanje zakonske regulative, međunarodnih konvencija, povelja i preporuka, kao i osnovnih principa održivog razvoja implementiranih na primjerima pozitivne prakse, a nakon pregleda i ocjene postojećeg, odnosno zatečenog stanja Studija definiše mjere zaštite pejzaža i smjernice budućeg razvoja.

Paralelno sa izradom ove Studije radi se i Studija zaštite kulturnih dobara tako da su mjere zaštite jedinstveno formulisane.

2. ANALIZA POSTOJEĆE PLANSKE DOKUMENTACIJE

Planski osnov za izradu Izmjena i dopuna predmetnih planskih dokumenata predstavljaju:

- Prostorni plan Opštine Kotor (1995)
- Prostorni plan područja posebne namjene za Morsko dobro (2007)
- Menadžment plan Prirodno i kulturno historijskog područja Kotora (2011)

U daljem tekstu dati su izvodi iz planskih dokumenata koji se odnose na područja u obuhvatu ovih Planova.

2.1. Prostorni plan Opštine Kotor (1995)

Prostornim planom opštine Kotor iz 1995. godine utvrđena strategija razvoja je prikazana kroz 3 makroceline, izdvojene na bazi prirodnih karakteristika i stvorenih vrijednosti:

- obalni pojas unutrašnjeg zaliva Boke
- Donji i Gornji Grbalj sa delom otvorenog mora i kontaktnim područjem Nacionalnog parka "Lovćen"
- planinsko-brdski prostor.

Za svaku od makrocelina dat je pregled glavnih pravaca razvoja sa mjerama i aktivnostima za njihovu realizaciju.

Za njihovu realizaciju previđaju se sljedeće aktivnosti, a koje se odnose na prostor Donjeg Grblja i Bigove:

- intenzivni razvoj mediteranske poljoprivrede: staklenici (cveće i rano povrće - pored jadranskog puta i u nastavku već podignutih tivatskih staklenika); maslinjaci i vinova loza

(na padinama Velje Gore); plantaže voća (u Grbaljskom polju) te povrtnjaci (na manjim platoima Donjeg Grblja i u Grbaljskom polju)

- razvoj ribarske stanice u Bigovi i manji pogon u sklopu industrijske zone
- cjelovit program revitalizacije sela sa njihovim tradicionalnim delatnostima i njihovo uključivanje u turističku ponudu
- aktiviranje nekoliko lokacija iznad otvorenog mora sa više manjih objekata visoke kategorije i njihova veza sa selima u zaleđu
- za potrebe visokog turizma predviđaju se prateći sportski tereni
 - nautički centar za sportski ribolov, ronjenje i jedriličarstvo sa marinama u Bigovi i Trstenu i privezištima u Žukovcu i Nerinu
 - povezivanje sadržaja u Donjem Grblju sa obližnjom lokacijom Jaz
 - za uspešno funkcionisanje turističke zone nužno je: kvalitetno povezivanje sa jadranskim putem preko dobre sabirne saobraćajnice, snabdevanje dovoljnim količinama vode (regionalni sistem) kao i povezivanje naselja i objekata na kanalizacioni sistem
 - uspostavljanje biciklističkih staza
 - uvođenje "morskog tramvaja" od Jaza do Bigove kao i uključivanje u sistem od Budve do Pržna
 - iskorišćavanje solarne energije u turističkim objektima.

Planovi za Bigovu i Rt Trašte

Bigova je jedino naselje na obali otvorenog mora sa povoljno orjentisanom uvalom, koja može da se uredi kao marina i baza manje ribarske flote.

Bigova se planira kao pomoćni centar za ovaj dio obale sa sjedištem mjesne zajednice, lučkom kapetanijom, poštom i bankom, ambulantom, ugostiteljskim objektima, specijalizovanim trgovinama. Sve sadržaje i usluge je potrebno dimenzionisati za oko 250 stanovnika te oko 1.750 gostiju.

U zoni planova predviđeni su veći turistički kapaciteti:

- na lokacijama Rovalikov potok i Crvena greda: hotel apartmanskog tipa sa 450 ležaja (veza sa obližnjom turističkom zonom Pržno)
- u samom naselju: hotel sa 150 ležaja, vile sa 200 ležaja te još 200 ležaja u privatnom smeštaju
- na rtu Trašte: hotel sa ukupno 400 ležaja u centralnom objektu i pojedinačnim manjim jedinicama kao i 150 ležaja u postojećim bungalovima, koje treba doopremiti do više kategorije (moguće formiranje i kampa za oko 200 gostiju).

U planiranju i razmeštanju novih turističkih sadržaja voditi računa o uslovima koje diktira topografija terena, postojeća vegetacija i stvorena struktura naselja te naznaka njegovog daljeg širenja.

Turističko naselje na rtu treba da bude organizovano tako da se centralni sadržaji sa recepcijom planiraju na najvišim kotama sa vizurama na uvalu i more, dok se smeštajni kapaciteti spuštaju

u manjim jedinicama ka obali. Pri formiranju uslova za gradnju posebnu pažnju posvetiti uklapanju pojedinačnih manjih objekata u prirodnu sredinu tako da ona ostane dominantna.

Mali pansioni se mogu graditi u granicama gradjevinskog reona naselja i u kapacitetima do limita koje određuju postojeći objekti u starom delu naselja, odnosno sa mogućnošću smeštaja (maksimalno do 20 gostiju). Arhitektura treba da bude prilagodjena autohtonoj arhitekturi starog dela naselja.

Prilikom gradnje treba pažljivo uklapati objekte u kvalitetniju mediteransku vegetaciju naročito na rtu Trašte i Rovalikovom potoku.

Za Bigovu, koja je jedino grbaljsko primorsko selo potrebno je definisati stroge uslove za očuvanje starih porodičnih kuća uz pristan kao i gradnju novih stambenih i turističkih objekata pri proširenju naselja. U planiranju cele zone Bigove treba insistirati na očuvanju tradicionalnih delatnosti koje su formirale i koje čuvaju karakter naselja kao što su ribarstvo i poljoprivreda. Potrebno je sačuvati plodnu dolinu u produžetku uvale za poljoprivrednu proizvodnju.

U samom dnu uvale, na zabarenom tlu moguće je izgraditi marinu sa 200 vezova i 100 navoza, te svim pratećim objektima koje treba da ima marina visoke kategorije. U sklopu nje predvideti i benzinsku pumpu.

Prilazi naselju su predviđeni od Radanovića preko Lješevića, od Radovića preko Pržna te od Trstena preko Glavata i Glavatičića.

2.2. Prostorni plan područja posebne namjene Morskog dobra (2007)

Prostorni plan područja posebne namjene Morskog dobra (2007) primjenjuje se adekvatnom razradom na nižim nivoima ili direktnom primjenom odredbi ovog plana.

Za svaki od 68 sektora Morskog dobra je dat: pregled osnovnih namjena prostora sa smjernicama i napomenama, smjernice za tipove kupališta smjernice zaštite i smjernice za sprovođenje ovog plana.

Predmetni plan se radi za područje sektora 38, za koji su utvrđene slijedeće smjernice:

broj sektora: 38	Rt Ljutosek – Uvala Bigova - Rt Žabica
osnovne namjene	obala (stijene i makija) – u funkciji prihvata gostiju iz potencijalnih turističkih naselja na potezu Pržno – Bigova naseljska struktura i turističko naselje Bigova izgradjena obala (lungo mare) sa pristaništem i marinom do 150 vezova turistički kompleks na rtu Trašte neizgradjena obala (stijene) – u funkciji prihvata gostiju iz turističkog naselja
smjernice za kupališta	javno – djelimično uređeno kupalište (lungo mare) hotelsko - uređeno kupalište (Trašte)

smjernice za zaštitu	očuvanje autentičnog pejzaža i mediteranske vegetacije poseban odnos prema sekama na rtu Trašte – bez intervencija na njima podvodni arheološki lokalitet u uvali Bigova
smjernice za sprovođenje	studije lokacije za dijelove naselja Bigova i turističke komplekse uslovi PPPNMD za kupališta i šetališta (direktno sprovođenje)

Obuhvat i namjena Državne studije lokacije sektor 38 – „Bigova“ prikazan je na grafičkom prilogu, *list 02 – Izvod iz PPPNMD*.

Šire odrednice koje se odnose na prostor Bigove i rta Trašte

Kulturna baština kopna

Morsko dobro zahvata i dijelove urbanih i ambijentalnih cjelina, među koje spada i naselje Bigova, koja nije zaštićena zakonom.

U turističku ponudu kroz program razvoja svakako treba uključiti i određene podmorske lokalitete, kako se to odavno primjenjuje u svijetu. Jedan od evidentiranih 27 arheoloških lokaliteta u podmorju je i Bigova (amforište).

USLOVI ZA UREDJENJE, IZGRADNJU I ZAŠTITU

U uskom pojasu neposredno uz more dozvoljeno je:

- graditi objekte pomorskog saobraćaja (mula, pristaništa mandrača, ponte) i slične objekte koji po logici svoga postojanja moraju postojati baš na "pjeni od mora".
- rekonstrukcija i sanacija postojećih objekata tradicionalne arhitekture i graditeljskog naslijeđa
- zaštita autentičnog pejzaža, obnova požarišta, očuvanje mediteranske makije
- zaštita podmorja
- planom definisana dogradnja postojećih turističkih objekata sa ciljem njihovog osavremenjivanja i obogaćivanja sadržaja kao i ograničena gradnja novih objekata koji su predviđeni ovim planom i planovima nižeg reda.

U prostoru Morskog dobra, koji je vrlo uzak, postoje objekti različitih vrsta koji se po svojoj funkciji mogu smjestiti u morsko dobro: kupališta, saobraćajni objekti, nautički sadržaji, sezonski objekti, stari objekti tradicionalne arhitekture, stambeni i pomoćni objekti, grupacije novih objekata savremene arhitekture, hotelski i turistički kompleksi.

Pri planiranju, projektovanju i izgradnji objekata na području Morskog dobra mora se voditi računa o greškama i neadekvatnim rješenjima iz prošlosti kako kod nas tako i u drugim zemljama.

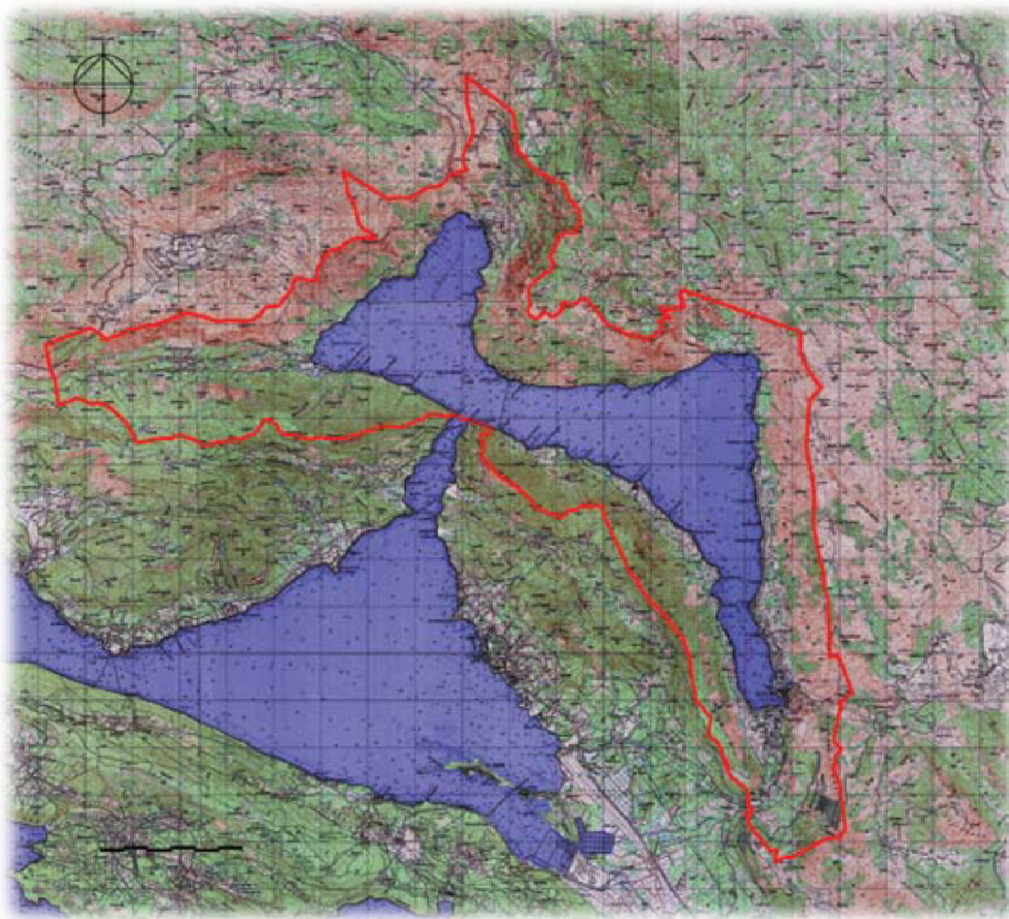
Obalni zidovi duž prirodnih plaža moraju biti van domašaja talasa ekstremnih karakteristika koji se mogu javiti u zimskom periodu.

Pri izgradnji zaštitnih objekata u priobalju treba težiti da se što manje poremeti prirodan izgled obala i plaža.

Imajući u vidu prirodnu ljepotu većine plaža na području Morskog dobra treba težiti da se što više primjenjuju potopljeni lukobrani kao zaštitni objekti.

Pri planiranju i projektovanju pristana i marina u uvalama postojećih plaža treba težiti da njihova lokacija bude u zoni gdje je prirodna zaštićenost od dejstva talasa najveća.

2.3. Menadžment plan Prirodno i kulturno istorijskog područja Kotora (decembar 2011)

Granica obuhvata Prirodno i kulturno istorijskog područja Kotora

ZAŠTIĆENA OKOLINA

Zaštićena okolina Područja svjetske baštine Kotora određena je polazeći od činjenice da Boka Kotorska predstavlja nedjeljiv region, jedinstvenu cjelinu sa brojnim kohezionim faktorima: Bokokotorskim zalivom sa četiri povezana manja zaliva, kao geografskom odrednicom, njegovim zaleđem sličnih prirodnih karakteristika, zajedničkom istorijom, tradicijom i baštinom.

Područje svjetske baštine Kotora obuhvata istočni dio ovog cjelovitog pejzaža, kao njegov najočuvaniji dio.

Prilikom definisanja obuhvata i granica zaštićene okoline uzeti su u obzir slijedeći kriterijumi i aspekti:

- geografska povezanost
- historijska i kulturna povezanost područja unutar granica zaštićene okoline sa područjem Svjetske baštine
- vizuelni aspekt – u obuhvat zaštićene okoline uključeno je područje koje ulazi u vizure/vidno polje zaliva gledano sa mora
- administrativni aspekt – granica zaštićene okoline uvažava granice sa susjednim opštinama Cetinje i Budva
- kontakt sa drugim zaštićenim područjima: Nacionalni park Lovćen i Nacionalni park Orjen.

Zaštićena okolina Prirodnog i kulturno – historijskog područja Kotora obuhvata dio akvatorijuma Bokokotorskog zaliva sa Tivatskim zalivom, Kumborskim tjesnacem i Hercegnovskim zalivom uključujući i ulaz u Bokokotorski zaliv sa ostrvom Mamula, Žanjicama, rtom Arza i poluostrvom Ponta Oštra, Poluostrvo Luštica, Tivat i naselja duž obale Tivatskog zaliva, Tivatski arhipelag (poluostrvo Prevlaka, ostrvo Sv. Marka, ostrvo Gospe od Milosti), zapadnu stranu poluostrva Vrmac, Herceg Novi i naselja duž obale Hercegnovskog zaliva, padine Orjena sa selima (Ratiševina, Trebesin, Kameno, Podi, Sušćepan, Sutorina, Malta, Lučići), Kruševica, Ubli, Donji i Gornji Grbalj, zaleđe Risna (Ledenice i Crkvice), Gornji Orahovac i Zalaze.

U okviru zaštićene okoline nalazi se veliki broj kulturnih dobara, kao i pojedinačnih objekata, graditeljskih cjelina i specifičnih kulturnih predjela, koji posjeduju kulturne vrijednosti.

Na teritoriji Opštine Kotor posebno se mogu izdvojiti, kao cjeline sa prepoznatim kulturnim vrijednostima Grbalj (sa mrežom sela, sakralnim kulturnim dobrima i tumulima); Zaleđe Risna (Ledenice i Crkvice); Gornji Orahovac i Zalazi.

Granice zaštićenog područja i zaštićene okoline prikazane su na grafičkom prilogu *list 03 Studija zaštite kulturnih dobara – Zone zaštite područja Kotora*.

3. OPIS LOKACIJE

Predmetni plan koji obuhvata prostor rta Trašte, pripada prostoru Donjeg Grblja odnosno spoljnog dijela zaliva Boke Kotorske.

Područje Grblja je dio Crnogorskog primorja, a nalazi se između Tivatskog zaliva na sjeverozapadu i uvala Jaz i Tršteno na jugoistoku. Područje Grblja, koje po svom topografskom smještaju i formaciji zemljišta bilo oduvijek privlačno za naseljavanje, podijeljeno je prostranim poljem u Gornji („zuppa superior“) i Donji („zuppa inferior“) Grbalj. Svojim južnim dijelom Donji Grbalj izlazi na otvoreno more, dok sjeveroistočnu granicu čine padine Lovćena.

Od Tivatskog polja teren se postepeno uzdiže prema Lješevićima. Vranovićima i Pobrđju,, a dosta strmo od Mrčevog polja do Donje Gore, koja preko udoline Bigovo – Kubasi – Krimovice završava sa bezbroj malih uvala i klifova, i prelazi u more.

Pogled sa zapada na rt Trašte i uvalu Bigova

Prostor plana leži na rtu Trašte, čija je dužina oko 1.500 m, a prosječna širina oko 700 m. Prostor je prekriven makijom i pretežno je brežuljkast, od nivoa mora do najviše kote od oko 110 metara nadmorske visine, sa padovima od 10% and 45%. Obala je mahom stjenovita i nepristupačna.

Naspram rta Trašte nalazi se naselje Bigova, je jedino naselje Donjeg Grblja podignuto uz morsku obalu. Locirano je u dnu uvale u sklopu malog zaliva Trašte, zaštićenog od otvorenog mora. Na istočnoj strani zaliva formirano je naselje ribara i zemljoradnika.

Položaj i maritimni uslovi, pogodovali su da uvala Bigova, kao dio zaliva Trašte duboko uvučena u kopno i zaštićena od vjetrova i talasa, bude jedina sigurna luka i sklonište za brodove, na potezu od Herceg Novog do Budve.

Uvala se završava pješčanom plažom (sa potencijalnim nalazištem ljekovitog blata) dužine oko 200 metara i plodnom dolinom u zaleđu (Bigovsko polje).

3.1. GEOMORFOLOŠKE KARAKTERISTIKE

Litološka građa, geotektonska struktura i eroziono djelovanje egzogenih agenasa uslovili su, na prostoru Crne Gore, formiranje više reljefnih cjelina, među kojima se jasno izdvaja područje Crnogorskog primorja.

Reljef Crnogorskog primorja, predodređen raznovrsnošću i složenošću geološkog sastava i građe terena, veoma je dinamičan, sa naglim hipsometrijskim promjenama na relativno malom prostoru.

Poluostrvo Luštica i područje Donjeg Grblja, izgrađeni su bankovitih i slojevitih krečnjaka, a rjeđe i dolomita gornje krede. U središnjem dijelovima imaju karakter zatalasane zaravni sa više vrtača i uvala. Obala na otvorenom moru je predstavljena je brojnim klifovima, rtovima i uvalama (poput Bigove). Na području Donjeg Grblja je zastupljen kraški reljef, koji je formiran na lako rastvorljivim karbonatnim stijenama trijaskе, jurske i naročito kredne starosti, koje su korozionim procesima u dužem periodu karstifikovane. Osnovna karakteristika ovog reljefa je pojava brojnih vrtača, škrapa, skaršćenih depresija, kao i dobro razvijenih dolina između kojih su zaostali najčešće uski i oštri grebeni.

3.2. GEOSEIZMIČKE KARAKTERISTIKE

Podaci vezani za statističku obradu zemljotresa, na teritoriji Crne Gore, ukazuju na vrlo izraženu seizmičku aktivnost prostora Crnogorskog primorja. Ta aktivnost je genetski vezana ne samo za evoluciju različitih struktura, već i za fizička svojstva geoloških sredina, odnosno položaje dubokih razloma. Reinterpretacija geofizičkih podataka, geomagnetnih, gravimetrijskih, kao i rezultata dubokog seizmičkog sondiranja, rezultirala je Seizmotektonskom kartom Crne Gore, sa položajem seizmogenih zona, na kojoj se ističe pet dubokih regionalnih rasjeda.

Za prostor Crnogorskog primorja od značaja je rasjed uslovno nazvan "primorski", koji od Ulcinja nastavlja priobalnim dijelom u pravcu sjeverozapada. Sjeveroistočno od ovog rasjeda debljina zemljine kore je od 34 do 40 km, sve do granice prema zetsko-nikšićkom rasjedu.

Utvrđeno je da je seizmičnost primorskog pojasa genetski povezana sa pokretima blokova, u ovom dijelu kore, koji su formirani poslije glavne faze ubiranja Dinarida (Iaramijska tektonska faza), kao posledica permanentne subdukcione aktivnosti jadranske mase u graničnoj zoni prema Dinaridima.

Pri tome su seizmički najaktivniji tektonski šavovi, odnosno zone dubokih rasjeda, koje su aktivne u dužem periodu vremena.

Kompleksna sagledavanja dobijenih podataka ukazuju na postojanje više seizmogenih zona, od kojih su za prostor Primorja posebno važne one na južnom dijelu Crne Gore tj: Skadarska zona, zona Ulcinja i zona Budve. U navedenim zonama dešavaju se snažni zemljotresi, čiji se maksimalni intezitet kreće oko 9o MCS skale.

Na osnovu Karte seizmičke regionalizacije (1982), Crnogorsko primorje se nalazi u granicama IX osnovnog stepena seizmičnosti (MCS skale), u uslovima srednjeg tla. činjenica da je prostor u

granicama morskog dobra i neposrednog zaleđa, velikim dijelom izgrađen od flišnih, pretežno klastičnih sedimenata i kvartarnih tvorevina, predstavlja veliku nepovoljnost sa aspekta seizmičkog rizika.

3.3. MARITIMNI USLOVI

(iako se Bigova nalazi na teritoriji opštine Kotor, za analizu maritimnih uslova kao mjerodavna su uzeta mjerenja na stanici Herceg Novi)

Mjerenja i osmatranja meteoroloških i klimatskih faktora vrše se već duži niz godina na meteorološkoj stanici Herceg Novi.

Generalni tok kretanja vode - morske struje (novembar - februar), pokazuje veliku zavisnost o uticaju otvorenog mora, a posebno struja plime i osjeke. Generalni tok struji od otvorenog mora duž obale Luštice, brzinom od 0,5 čvorova. U pridenom i dubinskom sloju struje imaju ulazni smjer sa srednjom brzinom 0,06 čv. (3cm/s). Struje izlaznog smjera na dubini od 10 m prisutne su za vrijeme oseke, dok su struje uaznog smjera na većim dubinama prisutne samo za vrijeme plime.

Morske mijene dnevno iznose 22 cm, dok amplitude viših, visokih, nižih i niskih voda iznose prosječno 27,9 cm, a maksimalna višegodišnja amplituda iznosi 106,5 cm.

Morska struja ulaskom u zaliv donosi čistu morsku vodu sa pučine na čitavu obalu Luštice. Osim toga, struje ljeti rashlađuju, a zimi zagrijavaju more u zalivu.

Srednja godišnja temperatura morske vode iznosi u zalivu 19,4oC, što je za 3,3 stepena više od prosječne godišnje temperature vazduha. Značajno je za dužinu kupališne sezone da srednja temperatura mora u površinskom sloju, 5-6 mjeseci u godini iznosi 20oC. U ljetnom periodu more se zagrijava čak do 27oC.

Salinitet u zalivu varira u zavisnosti od godišnjeg doba, a kreće se od 37,72 ‰ u julu do 21,82‰ u aprilu.

Providnost na otvorenom moru iznosi 56m.

Najveća dubina mora u samoj uvali Bigova je skoro dva puta manja nego u središtu zaliva Trašte (oko 12m). Prosječni salinitet vode je 38‰. Maksimalna temperatura mora na mjestima najveće dubine u bigovskom zatonu ne silazi ispod 15oC. More je providno i na mjestima najveće dubine. Morske struje, koje se javljaju prilikom smjene plime i osjeke, idu smjerom od starog naselja prema uvali Pržno, na sjeverozapadu.

Sa stanovišta rješavanja problema stabilnosti obala, plaža i objekata u moru najznačajniji prirodni faktor su talasi. Nažalost, na stanici u Herceg Novom se ne vrše mjerenja karakteristika talasa već se vrše samo svakodnevna vizuelna osmatranja stanja površine mora i smjera kretanja talasa.

Za utvrđivanje karakteristika vjetrova na području Herceg Novog raspolagalo se rezultatima merenja vjetrova na meteorološkoj stanici Herceg Novi u periodu od 1981. do 1995. godine. Na osnovu analize rezultata mjerenja karakteristika vjetrova utvrđeno je da maksimalna brzina vetra iz istočnog pravca iznosi 18 m/s. Potrebno je naglasiti da učestalost vjetrova iz istočnog pravca nije značajna - tek 3,7%. Brzine vjetrova iz sjevernog i sjeveroistočnog pravca (bura) su znatno veće - maksimalna brzina vjetrova iz sjeveroistočnog pravca dostiže vrijednost od 30 m/s, Učestalost vjetrova iz severoistočnog pravca je znatno veća i iznosi čak 30%.

3.4. KLIMATSKI USLOVI

(napomena: iako se Bigova nalazi na teritoriji opštine Kotor, za analizu klimatskih karaketristika kao mjerodavna su uzeta mjerenja na meteorološkoj stanici Herceg Novi)

Maksimalna temperatura vazduha ima srednje mjesečne maksimalne vrijednosti u najtoplijim mjesecima (jul i avgust) oko 29°C, dok u najhladnijim (januar i februar), iznosi oko 13°C. Učestalost maksimalnih temperatrura pokazuje da je koncentracija najviših dnevnih temperatura tokom avgusta.

Minimalna temperatura vazduha u zimskim mjesecima ima prosječnu vrijednost oko 5°C, dok u ljetnjim mjesecima ta vrijednost iznosi oko 20°C.

Srednje mjesečne temperature vazduha pokazuju veoma pravilan hod sa maksimumom tokom jula-avgusta i minimumom tokom januara-februara.

Godišnje kolebanje u prosjeku iznosi oko 16°C. Ni u jednom mjesecu srednja temperatura nije ispod 8oC. Srednja mjesečna temperatura iznad 10oC počinje relativno rano, već u martu i završava se početkom decembra. Srednja mjesečna temperatura vazduha za Herceg Novi iznosi 15,8 °C.

Ekstremne mjesečne temperature vazduha pokazuju znatno pomjeranje granica. Apsolutno najviše vrijednosti temperature tokom zimskog perioda su oko 18°C, a ekstremno najniže oko 0°C, dok u ljetnjem periodu ekstremno visoke temperature imaju vrijednost oko 34°C, a ekstremno najniže oko 16oC.

Apsolutni maksimum javlja se u mjesecu avgustu 40,2°C, a minimum se javlja u mjesecu februaru 0,1°C.

Ljetnjih dana, kada najviša dnevna temperatura dostigne 25°C i više, na području Herceg Novog u prosjeku bude oko 104 godišnje, pri čemu je najveći broj ovih dana u julu i avgustu (oko 29 dana mjesečno).

Tropskih dana, kada najviša dnevna temperatura dostigne 30°C i više, na području Herceg Novog u prosjeku godišnje ima oko 28,6. Tropski dani su registrovani uglavnom u junu, julu, avgustu i septembru.

Mraznih dana, kada se najniža temperatura tokom 24 h spusti ispod 0°C, na području Herceg Novog prosječno ima oko 4 godišnje, čija pojava karakteriše mjesec decembar, januar i februar, a u rijetkim slučajevima i mart.

(Napomena: Poznavajući linearnu korelaciju između nadmorske visine i podataka o rasporedu toplih i hladnih dana, mogu se dati i neke mikroklimatske odlike na poluostrvu. Uticaji mora čine da su temperature vazduha unekoliko drugačije nego na ostalom dijelu kopna Boke Kotorske.

Srednji datum kad se temperatura vazduha prvi put zimi spusti ispod 0°C može kasniti na Luštici za ostalim kopnom u Boki, čak i 15 dana).

Opšti režim padavina na Crnogorskom primorju odlikuje se maksimumom tokom zimskog i minimumom tokom ljetnjeg perioda godine. U ukupnoj godišnjoj količini padavina najveći doprinos imaju mjeseci oktobar, novembar i decembar sa oko 30-40%, a najmanji juni, juli i avgust sa svega oko 10%.

Tokom zimskog perioda dnevni prosjek padavina iznosi prosječno 5-8 l/m², mada najveće dnevne količine mogu dostići vrijednosti preko 40 l/m². U ljetnjem periodu, dnevni prosjek padavina iznosi svega oko 1 l/m².

Prostorna raspodjela srednjih godišnjih količina padavina pokazuje relativno dobru homogenost u zoni neposredno uz more.

Srednja godišnja količina padavina za Herceg Novi iznosi 1188,8 l/m².

Ekstremne 24 h padavine za povratni period od 100 godina (procjenjene po modelu GUMBELA) za Primorje se mogu realizovati sa količinom od 234 l/m², a za Herceg Novu 237,63 l/m².

Relativna vlažnost vazduha pokazuje veoma stabilan hod tokom godine. Maksimum srednjih mjesečnih vrijednosti javlja se tokom prelaznih mjeseci (april-maj-juni i septembar-oktobar), a minimum uglavnom tokom ljetnjeg perioda, u nekim slučajevima i tokom januara-februara.

Vrijednosti srednje godišnje relativne vlažnosti vazduha iznose za Herceg Novi 70,5 % (min 65,4 % u julu, max 72,7 % u oktobru i decembru).

Povećane vrijednosti oblačnosti su karakteristika zimskog dijela godine, nasuprot ljetnjem periodu kada su ove vrijednosti male. Na Primorju je tokom godine u prosjeku 4,2 desetine

(42%) neba pokriveno oblacima. Oblačnost u ljetnjem periodu je manja u odnosu na prosječnu godišnju za oko 40 %.

Srednja godišnja oblačnost iznosi za Herceg Novi 4,40 (min 2,2 u julu i avgustu, max 5,6 u martu).

Prosječno godišnje Primorje ima oko 2455 časova osunčavanja, od kojih 931 čas u ljetnjim mjesecima (jun, jul i avgust), tj. oko 40% godišnjeg osunčavanja pripada jednoj četvrtini godine. Zimi osunčavanje je znatno smanjeno. Tokom januara Primorje ima svega oko 125 časova, što predstavlja 5% godišnje vrijednosti.

Dnevno, tokom čitave godine Primorje ima u prosjeku oko 7 časova sijanja sunca, sa dnevnim oscilacijama od +/- 3,5 časova.

Srednja mjesečna vrijednost osunčavanja iznosi za Herceg Novi 201,25 (max 327,7 u julu).

3.5. VEGETACIJA

Pejzaž Crnogorskog primorja odraz je složenosti, raznovrsnosti, kvaliteta, te odnosa i međudejstava dominantnih prirodnih elemenata. U formiranju karakteristične slike predjela najveći značaj imaju klimatske, geomorfološke, hidrografske i vegetacijske karakteristike. Prema jedinstvenoj klasifikaciji tipova pejzaža Crne Gore, Crnogorsko primorje pripada eumediteranskom tipu pejzaža. Ovaj makropejzaž, gledan iz udaljenih pozicija, doživljava se kao uzburkana morfološka kompozicija tri glavne komponente: tamno plave površine mora, vazdazelenе šumske osnove i ogoljelih krečnjačkih vrhova sivih tonova.

Kameniti prostori predstavljaju najveći dio obale Crnogorskog primorja i karakterišu relativno malobrojni i uglavnom siromašni ekosistemi po broju predstavnika biodiverziteta. Vegetacija kamenitih obala mora je uglavnom iz sveze Crithmo-Limonion.

Tvrdolisna žbunasta vegetacija - makija predstavljena je sa više zajednica koje su uglavnom degradirane i nalaze se u stadijumu garige ili pak kamenitih mediteranskih kamenjara.

Tvrdolisna vječno zelena žbunasta mediteranska vegetacija je najrasprostranjenija na primorskim stranama okrenutim moru od Petrovca do Bara, zatim poluostrvu Luštica, Donjem Grblju, ostrvu Sv. Nikola i drugim manjim lokalitetima. Ovi ekosistemi su pod velikim antropogenim uticajem i što se tiče sječe, požara kao i uticaja od strane koza i nekontrolisanog sakupljanja ljekovitih i aromatičnih biljaka. Odlikuju se velikim diverzitetom flore i u programu zaštite i kao antierozioni sistemi a i zbog drugih karaktera moraju imati mnogo veći značaj. Na degradirane ekosisteme makije nadovezuje se pseudomakija koja praktično od obale mora ide od 300-400 m visine.

Sastojine lovora (*Laurus nobilis*) koje su u manjoj ili većoj mjeri rasprostranjene padinama primorskih planina a fragmentarno i duž obale pogotovo od Budve do Petrovca kao i na poluostrvu Luštica i Donjem Grblju. Ovi ekosistemi su pod intenzivnim antropogenim uticajem zbog berbe lovora za potrebe farmaceutske i prehrambene industrije.

Prethodno navedeni tipovi staništa i biljnih zajednica su u manjoj ili većoj mjeri osjetljivi i zavisni od širokog spektra antropogenih uticaja, te je neophodno kontinuirano praćenje (monitoring) njihovog stanja.

Donji Grbalj je uz Luštica lokalitet sa najbolje očuvanom makijom na Primorju – zato u okviru buduće turističke izgradnje treba očuvati najljepše sastojine makije u obliku rekreativno-parkovskog prostora ili zelenih tampon zona.

U predjelu Bigove pretežno je rasprostranjena kserotermna, pretežno zimzelena vegetacija, koju čine zajednice hrasta crnike (česmine) sa različitim degradacionim stadijumima, prnara (oštrike), zajednice alepskog, dalmatinskog bora i pinjola. Ove biljne zajednice pripadaju redu termofilnih šuma – *Quercetalia ilicis* koje su sindinamski povezane u jedinstven sukcesivni niz.

Pored zimzelene vegetacije u sastav navedenih biljnih zajednica ulaze i neki listopadni fermofilni elementi balkansko – ilirske flore: grabić, crni jasen, crni grab, drače, medunac i sl.

Regresiji hrasta crnike u ovom predelu najviše je doprineo čovek intezivnim iskorišćavanjem autohtone – samonikle, tako da su danas umesto šuma crnike nastali njeni degradacioni stadijumi – makija, garig i kamenjari.

Makija i garig su zajednice velikog broja raznovrsnih grmolikih biljnih elemenata sa kožastim lišćem koje sa estetskog aspekta deluje monotono smeđezeleno. U makiji nema izraženog sprata visokog drveća, nego se javlja niz krupnijeg i sitnijeg grmlja isprepletanog brojnim penjačicama, što ove fitocenoze čini neprohodnim.

4. TIPOLOGIJA PREDJELA

Valorizacija pejzaža je bitan kriterijum za utvrđivanje adekvatne namjene racionalnog korišćenja zaštite i unaprijeđivanja prostora. Osnovni kriterijumi za valorizaciju pejzaža su : izvornost, reprezentativnost i raznolikost.

Osim svojom specifičnom građom, predio se odlikuje i odgovarajućom slikom koja je rezultat postojeće građe. Pojam pejzaž podrazumijeva sliku predjela. To je "sistem ekosistema" koji je nastao kao odraz ili posljedica raznih uslova, odnosa i međudejstava: geološke podloge, reljefa, zemljišta, klime, erozivnih procesa, biljnog i životinjskog svijeta, antropogenih faktora i dr. u određenom vremenu i prostoru.

Prvi korak u tipologiji je analiza atributa, a drugi je ustanovljavanje njihove hijerarhije. Pristupi kartiranju i klasifikaciji su veoma različiti. Atributi kao što su **klima, topografija i antropogeni uticaj** su uobičajeno viši u klasifikaciji dok je **vegetacija** niže na hijerarhijskoj ljestvici.

Rasčlanjivanje prostora ima za cilj da se utvrdi prirodno uslovljena pogodnost prostora za različita korišćenja odnosno da se pomoću njega izradi razvojni koncept predjela.

Karakter predjela je dosljedna i jasna šema predionih elemenata koja predio čini prepoznatljivim, drugačijim u odnosu na ostale. U odnosu na karakter izdvajaju se različiti tipovi predjela. Svaki predioni tip je rezultat fizičkih, društvenih i ekoloških uticaja.

Studija predela se bavi identifikacijom i mapiranjem predela. Odnosi se na identifikovanje tipova karaktera predela i predionih elemenata.

Okvirni ciljevi karakterizacije predjela:

- Obezbijediti osnovni popis i opis karaktera tipova i područja karaktera predjela/ predionih elemenata i identifikovati ključne karakteristike, osetljivost na promjene i strateške ciljeve/smernice upravljanja, za svako karakteristično područje;
- Obezbijediti informacije o predjelu koje mogu da deluju kao „oruđe“ za politiku razvoja, planerske odluke, okvir lokalnog razvoja i projekte bazirane na karakteristikama predjela;
- Obezbijediti informacije o predjelu kao pomoć aktivnostima upravljanja predjelom i aktivnostima zaštite prirode;
- Održati i unaprijediti globalni kvalitet i diverzitet karaktera predjela, sa akcentom na očuvanje duha mjesta i individualni identitet svakog specifičnog područja;
- Da podrži i dopuni politike planiranja pomažući da se osigura da novi razvoj uvažava i gde je moguće doprinese unapređenju lokalnog karaktera i duha mjesta;
- Podržati i dopuniti ciljeve Nacionalne strategije biodeverziteta sa akcionim planom, unapređenjem diverziteta širom zemlje, ohrabri održivo upravljanje predjelima.

4.1. TIPOVI KARAKTERA PREDJELA

U okviru Obalnog područja Crne Gore na prostoru 6 primorskih opština bez površina koje pripadaju nacionalnim pravovima Lovćen i Skadarasko jezero izdvojeni su sledeći **tipovi karaktera predjela**:

Primorski grebeni i stjenovite obale

Brdsko -planinsko zaledje na masivnim krečnjacima

Ogoljeni brdoviti tereni na krečnjacima

Šumovito brdsko zaleđe na krečnjacima

Šumovite padine na flišu i deluvijumu

Naselja sa tradicionalnim poljoprivrednim poljima

Naselja sa tradicionalnim terasama

Tradicionalne terase sa maslinjacima

Priobalne i plavne aluvijalne ravnice

Močvarno zemljište

Plaže

Jezera - Šasko jezero

Izgrađeno zemljište- naselja zbijenog tipa
 Djelimično izgrađeno zemljište- naselja razbijenog tipa
 Devastirana područja - kamenolomi, deponije

Studija analize predjela izdvajanje i mapiranje tipova predjela za potrebe PPPN za obalno područje Crne Gore, PlanPlus, jul 2013g.

Obuhvat plana zahvata dva tipa karaktera predjela koja su definisana kroz studiju predjela urađenu za potrebe Obalnog područja i to: **primorske grebene i stjenovite obale i šumovito brdsko zaleđe na krečnjacima.**

Primorski grebeni i stjenovite obale

Kriterijumi za izdvajanje ovog tipa predjela su:

- Geologija : Karbonatne stijene: slojeviti i pločasti krečnjaci, dolomiti
- Morfologija: Stjenoviti priobalni pojas; najdominantniji gradivni elementi ovog tipa su: strmi krečnjački grebeni, rtovi i kamenite obale;
- Antropogeni uticaj: uglavnom, očuvan od antropogenog uticaja u svom prirodnom izgledu. Na to je uticala, prije svega, nepristupačnost strmih kamenitih obala i nepogodnost za izgradnju i turističku eksploataciju;
- Vegetacija: Gole stijene se smenjuju sa razmnoškom vegetacijom u pukotinama;

Šumovito brdsko zaleđe na krečnjacima

Kriterijumi za izdvajanje ovog tipa predjela su:
--

• <i>Geomorfologija</i> : izražena razuđenost terena odlikuje se periodično strmim i blažim nagibom; • <i>Antropegni uticaj</i>: padine su mjestimično protkane mozaičnim skupinama maslina; kao poseban podtip u okviru ovog tipa izdvojena su naselja sa tradicionalnim terasama sa maslinjacima • <i>Vegetacija</i>: vegetacijski pokrivač je većinski sačinjen od mediteranskih zimzelenih i četinarskih šuma antropogenog porijekla (čempresa i primorskih borova - alepskog, pinjola), kao i žbunaste vegetacije među kojima su mnogobrojni predstavnici zajednice Orno-quercetum ilicis; upečatljiv predioni uzorak koji se javlja na površinama obrasli gustom makijom su grupacije čempresa koje na jedinstven način razbijaju monotoniju makije naročito u obalnom pojasu.

4.2. PODRUČJE KARAKTERA PREDJELA

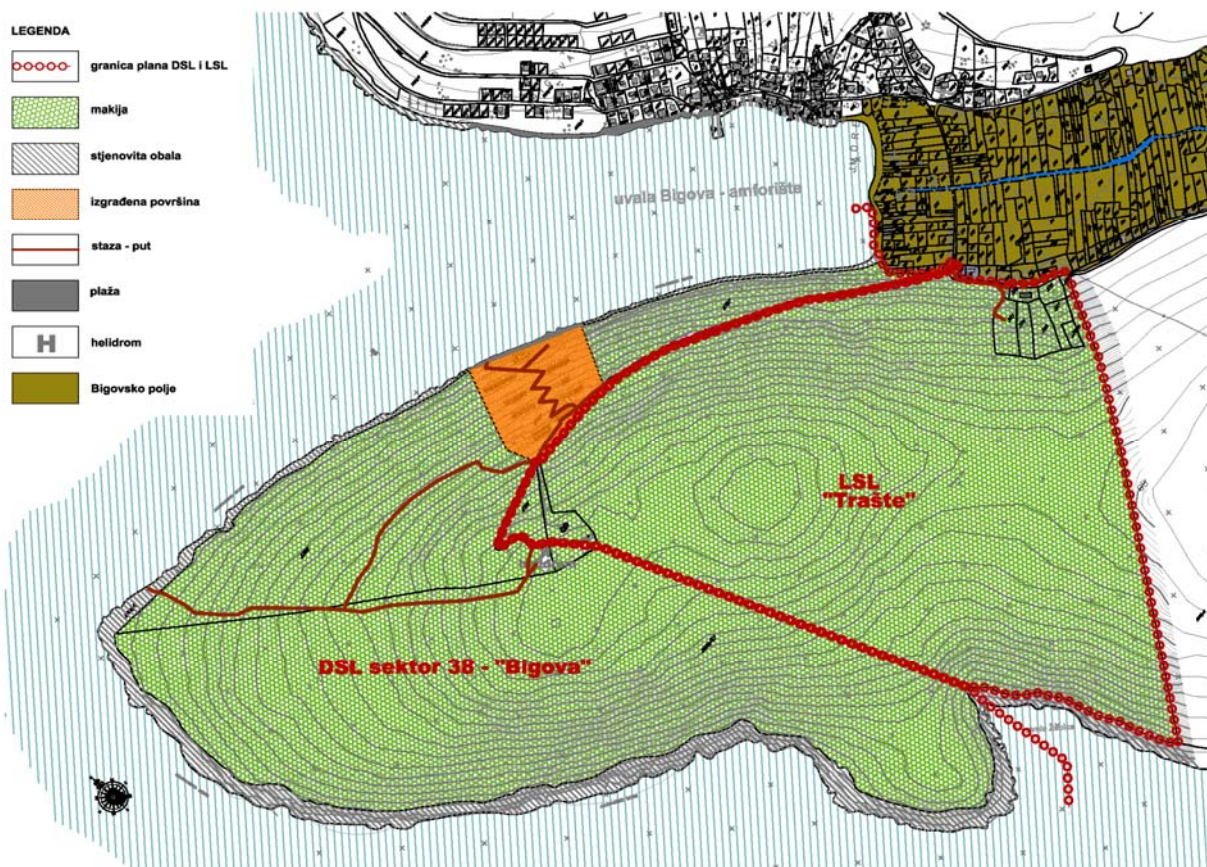
Kako je primarna klasifikacija predjela zasnovana na prirodnim karakteristikama područja, sekundarna klasifikacija predjela se fokusira na kulturni i prirodni predio specifičan za dato područje i kao i na predjele sa elementima antropogenog uticaja na formiranje slike predjela. Područja karaktera predjela su jedinstvena individualna geografska područja u kojima se dešavaju tipovi predela. Ona dijele opšte karakteristike sa drugim područjima istog tipa ali imaju svoj sopstveni naročiti indentitet.

Naziv područja karaktera predjela često je baziran na imenu mjesta ili utvrđenog lokaliteta. Na prostoru Obalnog područja izdvojeno je 146 područja karaktera predjela koji predstavljaju određene predione cjeline u smilu funkcionalnosti. Obuhvat plana pripada području karaktera predjela RT Trašte – Grbalj.

4.3. PREDIONI ELEMENTI

U okviru područja karaktera predjela Rt Trašte , analizom su se izdvojili sledeći predioni elementi:

- makija
- stjenovita obala
- izgrađena površina
- put
- plaža
- helidrom
- Bigovsko polje (van obuhvata plana)

Karta predionih elemenata

OPŠTI PRINCIPI/MAKIJA

Rt Trašte koji predstavlja očuvani prirodni ambijent, karakteriše ga relativno strma padina ka moru i stjenovita obala obrasla gustom makijom. Preostali dio rta kako ka uvali tako i ka otvorenom moru je obrastao gustom rastinjem, makijom, bez sadržaja i nedostupan.

Makija i garig su zajednice velikog broja raznovrsnih grmolikih biljnih elemenata. U makiji nema izraženog sprata visokog drveća, nego se javlja niz krupnijeg i sitnijeg grmlja isprepletanog brojnim penjačicama, što ove fitocenoze čini neprohodnim. Rt Trašte u vegetacionom smislu predstavlja vizuelni indetitet donjeg Grblja i poluostrva Luštica. Makija ima višestruki značaj: štiti zemljište od erozije, obezbjeđuje hranu i sklonište za brojne životinjske vrste, ima estetsku vrijednost i daje specifičan mediteranski karakter pejzažu.

OPŠTI PRINCIPI/STJENOVITA OBALA

Neizgrađena obala uglavnom podrazumijeva visoku, klifovsku obalu, mahom ogoljelu ili stjenovitu, nepristupačnu i nepogodnu za gradnju. Na određenim lokacijama ta neizgradjenost je posljedica vojno-strateškog značaja tog dijela obale.

OPŠTI PRINCIPI/IZGRAĐENA POVRŠINA

Jedini sadržaj na ovom prostoru je napušteni kompleks Vojnog odmarališta tipa bungalova, lociran ka uvali Bigova tj. naspram naselja Bigova.

OPŠTI PRINCIPI/PUT - STAZA

Postojeća saobraćajna mreža u okruženju nedovoljno je razvijena. Glavni saobraćajni pravac i osovinu preko koje se samo naselje Bigova povezuje sa širim okruženjem predstavlja prvi priobalni put koji se podužno (pravac sjeverozapad-jugoistok) prostire duž naselja. Veza rta Trašte sa naseljem Bigova i širim okruženjem, danas se ostvaruje starim uzanim vojnim putem koji preko uvale vodi ka vojnom odmaralištu i dalje ka helidromu. U sjevernom dijelu Rta se spušta do mora.

OPŠTI PRINCIPI/PLAŽA

Nalazi se u kompleksu napuštenog vojnog odmarališta.

OPŠTI PRINCIPI/HELIDROM

Stari vojni put vodi kroz kompleks pa do vrha rta Trašte, gdje se nalazi helidrom, rezervoari za vodu (bazeni za kišnicu) i osmatračnica. Poziciju helidroma je moguće izmjestiti po prethodnoj analizi sletišta za helikoptere.

OPŠTI PRINCIPI/BIGOVSKO POLJE

Bigovsko polje se nalazi van obuhvata plana, ali sobzirom na njegov značaj i položaj – tangira plan, obrađeno je kao predioni element. Trenutno se na ovom prostoru obrađuje zemlja tradicionalnim načinom. Terenskom prospekcijom i sondažnim arheološkim istraživanjima prikupljena je velika količina arheoloških informacija, te je Bigovsko polje prepoznato je kao prostor potencijalnog arheološkog nalazišta. Sa planerskog aspekta mjere kojima se prostor na adekvatan način štiti i valorizuje, a u cilju obezbijedenja uslova za sprovođenje mjera istraživanja, zaštite i prezentacije nalaza arheoloških istraživanja, su određivanje namjene i režim korišćenja.

5. VREDNOVANJE PREDJELA

Za osnovne kriterijume vrednovanja izabrani su:

- prirodna očuvanost;
- rijetkost / jedinstvenost;
- raznolikost (različitost oblika - razuđenost reljefa, različitost vegetacije, kombinacije šuma, reljefa i vode, naselja);
- usklađenost / harmoničnost (ponavljanje, ritam predionih elemenata).

Prirodna očuvanost ili nedirnutost pejzaža i/ili pojedine komponente, fizički i vizuelni označava stepen očuvanih elemenata koji izražavaju njegov cjeloviti i izvorni karakter, prostornu organizaciju, lokaciju/okolinu, funkcije, oblikovanje, materijale (građu) i povezanosti, te na taj način omogućava visoku prepoznatljivost i lagano razumijevanje.

Kriterijum rijetkosti i jedinstvenosti primjenjuje se na predio u cjelini i na njegove kulturne i prirodne elemente, te nematerijalna obilježja. Analizira se i ocjenjuje u okviru pripadajuće geografske regije ili historijskog razdoblja, odnosno vremena nastanka. Postupak ocjenjivanja sprovodi se u odnosu na njegovo današnje stanje, odnosno stepen očuvanih izvornih ili elemenata iz perioda značaja. Ocjenjuje se stepen rijetkih, preživjelih elemenata historijskog tipa u današnjem pejzažu, te da li su njegova obilježja jedinstvena, nesvakidašnja ili rijetka u prostoru, na regionalnom i nacionalnom nivou u odnosu na pripadajući tip ili historijski period.

Kriterijum ocjene raznolikosti, scenskih prizora, panoramskih pogleda i sl. odražava vizuelnu, oblikovnu i estetsku vrijednost kulturnog pejzaža, koja uključuje slikovitost koja utiče na estetski doživljaj. Ocjena vizuelnih i morfoloških obilježja zasniva se na estetskim i percepcijskim kriterijumima, a odnose se na sve vidljive elemente predjela, kao što su reljefna i geomorfološka obilježja, biljni pokrivač, izgrađene strukture, odnos između pojedinih područja, kompozicija, mjerilo, prisutnost vertikalnih elemenata, razglednih tačaka, panoramskih koridora, dominantnih prostornih granica i sl.

Kriterijum usklađenosti odnosno harmoničnosti, sagledava prostorne odnose između korišćenja prostora, prostorne organizacije/kompozicije i izgrađenih struktura prema geomorfološkim i ostalim prirodnim obilježjima smještaja. Određuju ga prirodne mogućnosti i ograničenja prostora. Osim usklađenosti fizičkih i materijalnih obilježja, ocjenjuju se historijski procesi i načini korišćenja pejzaža, koji mogu biti u rasponu od dobro održavanih i neprekinutih, do promijenjenih i degradiranih. Stepenn harmonije odnosno prostornog reda između korišćenja, prostorne organizacije, izgrađenih struktura u odnosu prema prirodnim obilježjima pejzaža razmatra se pogledu mjerila, uzoraka, volumena, boja.

Predioni elementi se ocjenjuju skalom vrijednosti od 1 do 5 (od najmanje vrijednih do visokovrijednih područja).

predioni elementi	prirodna očuvanost	rijetkost/ jedinstvenost	raznolikost	usklađenost/ harmoničnost	ukupna osjetljivost
MAKIJA	5	4	2	5	4
STJENOVITA OBALA	5	4	2	5	4
IZGRAĐENA POVRŠINA	2	2	3	3	2,5
PUT	2	3	2	3	2,5
PLAŽA	4	2	3	4	3,2
HELIDROM	3	3	3	3	3
BIGOVSKO POLJE	4	4	4	4	4

6. RANJIVOST PREDJELA

Izabrani koncept je koncept opšte ranjivosti predjela po sistemu „što je vrednije to je i ranjivije“, pa se **ranjivost** u ovom slučaju može smatrati kao **poseban oblik vrednovanja prostora**.

Opšti model ranjivosti uzima u obzir glavne karakteristike predjela koje mogu biti narušene u slučaju izgradnje u datom prostoru (turizam, industrija, infrastruktura i dr.) i prema njima daje procjenu osjetljivosti tj. ranjivosti predjela.

Posmatrane karakteristike predjela koje mogu biti potencijalno ugrožene su sledeće:

- Ekološke karakteristike - životna sredina (vode, zemljište, vazduh, biljni i životinjski svijet);
- Kulturne karakteristike – Kulturna baštinu (npr. na tradicionalne poljoprivredne površine tradicionalne objekte stanovanja, na raznolikost predjela i sl.);
- Pejzažne karakteristike - vizuelni kvalitet predjela.

Procjena ranjivosti pomoću vrijednosne skale ocjena (1 - 5), gdje 1 predstavlja najmanju vrijednost a 5 najvišu

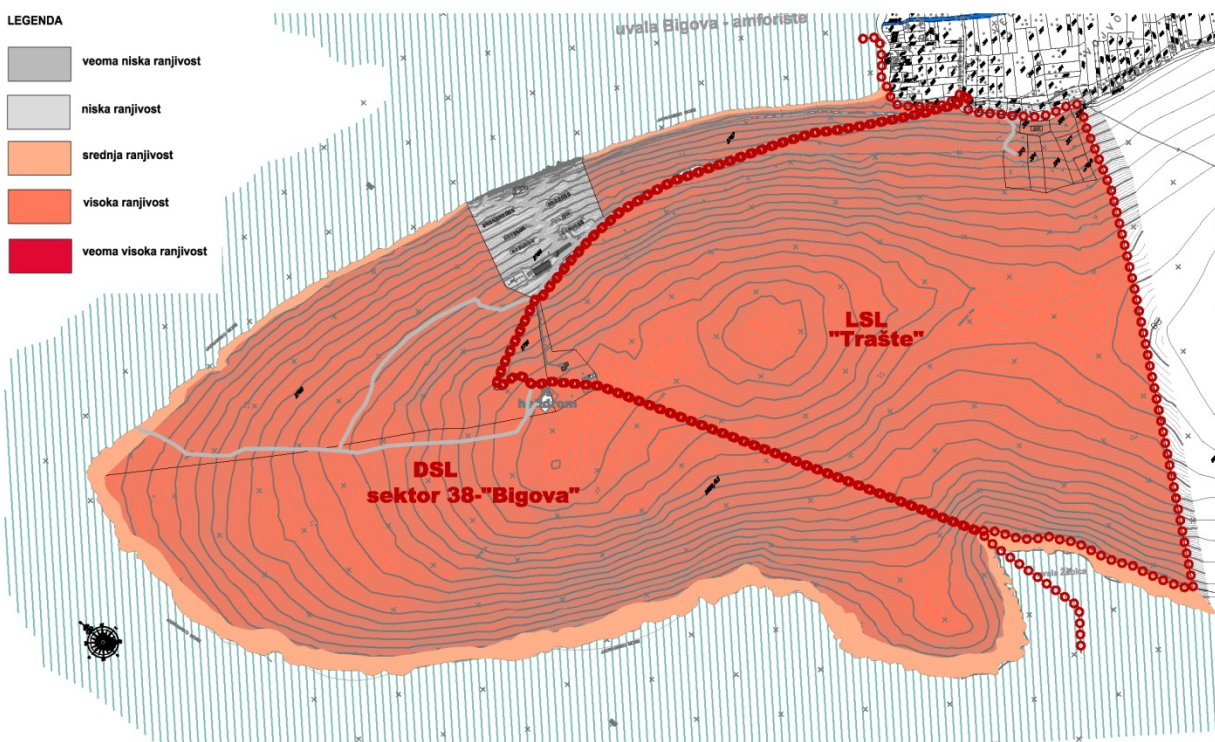
Na osnovu analize prostorno planske dokumentacij i ostalih razvojnih projekata prepoznati su različiti pritisci koji mogu uticati na promjenu karaktera predjela. Neki od pritisaka mogu izazvati trajnu degradaciju i uništavanje vrijednosti, dok pojedini mijenjaju strukturna obilježja i dosadašnji način korišćenja prostora. Među najjačim uticajima, koji dovode do promjene karaktera predjela, je širenje izgradnje u dosad neizgrađena područja, bilo prirodna ili agrikulturna, te gradnja saobraćajne i energetske infrastrukture, kopnene i morske. Velike promjene biološke raznolikosti i negativan uticaj na biljni svijet izazivaju: izgradnja naselja i širenje građevinskih područja.

Procjena ranjivosti pomoću vrijednosne skale ocjena od 1 - 5, gdje 1 predstavlja najmanju vrijednost ,a 5 najvišu.

Tabelarni prikaz ocjena ranjivosti za predio:

5	Veoma visoka ranjivost	Područja velike predione prepoznatljivosti i velikog predionog diverziteta, sa posebnim oblicima reljefa, vegetacije i tradicionalnim poljoprivrednim uzorkom, vidljivo izložena
4	Visoka ranjivost	Područja srednje predione prepoznatljivosti i predionog diverziteta, vidno izloženi prirodni predjeli
3	Srednja ranjivost	Područja manje predione prepoznatljivosti i predionog diverziteta,
2	Niska ranjivost	Urbanizovana područja sa zelenim površinama

1	Veoma niska ranjivost	Područja infrastrukturnih koridora, proizvodnih aktivnosti, degradirana područja
---	-----------------------	--

Karta ranjivosti predjela

7. SMJERNICE ZA OČUVANJE I RAZVOJ PREDJELA – POGODNOST PREDJELA ZA ODREĐENE DJELATNOSTI

7.1. MEĐUNARODNI UGOVORI I KONVENCIJE

Međunarodni ugovori i konvencije, bilo da su uopšteni ili posebno potpisani od strane država članica pravno su obavezujući i utvrđuju obaveze i način postupanja država, pa tako i Crne Gore. Primjer takve obavezujuće konvencije je UNESCO (1972) Konvencija o svjetskoj baštini koja se tiče zaštite svjetske kulturne i prirodne baštine (*World Heritage Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*). Osim međunarodnih, obavezujuće su i evropske konvencije, kao što su: Konvencija Savjeta Evrope o pejzažu (2000) (*European Landscape Convention*) i Konvencija o vrijednosti kulturne baštine za društvo (2005.) (*Convention on the Value of Cultural Heritage for Society*). Stručne povelje, preporuke i deklaracije su, za razliku od povelja, etički kodeks kojima se propisuju stručni standardi djelovanja. Obavezujuće su evropske konvencije, povelje i dokumenti koji regulišu pitanja vezana za životnu sredinu, kao što su: Konvencija o zaštiti Sredozemnog mora od zagađenja

(1976/1995.) (*Convention for the Protection of the Mediterranean Sea Against Pollution (Barcelona Convention)*); Pan-evropska strategija o biološkom i pejzažnom diverzitetu (1995.) (*Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy (PEBLDS)*); Konvencija o zaštiti morske životne sredine i obalnog područja Sredozemnog mora (2005.) (*Convention for the Protection of the Marine Environment and the Coastal Region of the Mediterranean*).

Evropska konvencija o pejzažu/predjelu je prvi međunarodni dokument koji se bavi zaštitom, planiranjem i upravljanjem svih vrsta pejzaža/predjela, a ne samo onima koji imaju izuzetnu vrijednost. Tim je dokumentom pejzaž/predio određen kao značajan dio javnih interesa na kulturnom, ekološkom i društvenom području te je istovremeno resurs za privrednu djelatnost. Među glavnim obavezama sprovođenja Konvencije su:

- pravno priznavanje pejzaža/predjela kao suštinske komponente čovjekove okoline, izraza raznolikosti njihovog zajedničkog kulturnog, ekološkog i društveno-ekonomskog nasljeđa i temelja lokalnog identiteta.
- identifikacija i procjena predjela, analiza njihovih karakteristika i uzroka promjena, procjena kvaliteta i vrijednosti koje im pridaje stanovništvo.

Sprovođenje identifikacije i procjene karaktera pejzaža se ostvaruje metodom karakterizacije, (***Landscape Character Assessment***) koji je važan element evropske prostorne politike, povezan sočuvanjem raznolikosti pejzaža. Metod procjene karaktera pejzaža odnosi se na prepoznavanje i određivanje elemenata i obilježja koji čine pejzaže (pejzažne jedinice) međusobno različitim, te na opisivanje razlika u njihovom karakteru i ocjeni vrijednosti, određujući karakteristika pejzaža. Rezultati sprovođenja navedenih metoda su karte tipova / područja pejzaža i smjernice za planiranje i upravljanje.

7.2. OPŠTE SMJERNICE

Relativno mali prostor Crne Gore ističe se i u svjetskim razmjerama raznolikošću i ljepotom svojih prirodnih i kulturno-istorijskih pejzaža. Najveći dio područja Crne Gore je, još uvijek, visokog stepena prirodnosti. Postojeća zagađenja pejzaža su, još uvijek, pretežno vizuelna i uglavnom su posljedica nemara i nediscipline.

Brojna raznovrsna i izuzetno vrijedna dobra prirodne i graditeljske baštine, isprepletana u jedinstvenim pejzažnim strukturama, dio su resursne osnove privrednog razvoja (posebno u turizmu), ali i temelj očuvanja identiteta zavičaja današnje i budućih generacija.

Prirodne pejzaže treba očuvati, obezbijediti prirodnu raznolikost i zaštitu bioloških potencijala, a područja sa narušenim prirodnim i estetskim vrijednostima sanirati. Intervencije u prostoru trebaju što manje odudarati od prirodnih i ambijentalnih obilježja u kojima nastaju, te što manje dovoditi do vizuelne degradacije.

- očuvanje - zadržavanje postojećeg oblika, materijala i integriteta pejzaža;
- restauracija - obnova ranijeg oblika, materijala i integriteta pejzaža;

- rehabilitacija - izmjene i prilagođavanja savremenim funkcijama i zahtjevima, te prilagođavanje za novo korišćenje;
- rekonstrukcija - ponovno oblikovanje nestalih ili nepovratno uništenih struktura i oblika;
- revitalizacija, ponovni razvoj - umetanje savremenih struktura ili dodavanja prihvatljivih za okolinu.

7.3. POSEBNE SMJERNICE I PREPORUKE se definišu za turistički razvoj

Obzirom na opterećenost prostora savremenim zahtjevima razvoja, osnovna strategija odnosa prema predjelu treba da omogući očuvanje i zaštitu prirodnih predjela i njihovih varijeteta (karaktera prirodi bliskih predjela sa elementima kulturnog predjela) uz nužno sadejstvo sa ekonomskim aktivnostima koje neće ugroziti osnovni karakter predjela. To podrazumjeva sljedeće aktivnosti:

- razvijati integrativnu zaštitu prirodnog i kulturnog naslijeđa i upravljanje njime, kao regeneratora turističkog i šireg ekonomskog razvoja, odnosno održivog razvoja čitavog područja;
- izgradnju puteva prilagoditi karakteristikama terena i uklopiti u predio;
- zabrana korišćenja invazivnih biljnih vrsta;
- posebno u slučaju turističkih aktivnosti odnosno izgradnje:
 - a. prije izgradnje neophodno je izvršiti potpunu inventarizaciju postojećeg biljnog fonda;
 - b. svaki objekt, pored urbanističkog i arhitektonskog, treba da ima i pejzažno uređenje;
 - c. prilikom ovakvih intervencija, treba koristiti autohtone vrste koje odgovaraju ambijentalnim i prirodnim karakteristikama područja;
- pejzažno uređenje slobodnih površina turističkih kompleksa uskladiti sa karakterom predjela, kako ekološkim tako i ambijentalnim, kroz očuvanje i unaprijeđenje dominantnih strukturnih elemenata prostora/lokacije (reljef, vegetacija, stvorene strukture) i upotrebu autohtonih biljnih vrsta (min 90%) i materijala. Zabranjuje se korišćenje invazivnih vrsta;
- saniranje erozije primjenom bioloških mjera uz upotrebu autohtonih biljnih vrsta;
- primjenjivati programe ekološkog obrazovanja i vaspitanja i zaposlenih i turista.

8. ZAKONSKA REGULATIVA

- Zakon o životnoj sredini ("Sl. list Crne Gore", br. 48/08 od 11.08.2008);
- Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata ("Sl. list Crne Gore", br. 51/08 od 22.08.2008, 40/10 od 22.07.2010, 34/11 od 12.07.2011) ;
- Zakon o zaštiti kulturnih dobara (Službeni list Crne Gore br. 49/10);

9. LITERATURA

- *Studija analize predjela izdvajanje i mapiranje tipova predjela za potrebe PPPN za obalno područje Crne Gore, PlanPlus, jul 2013g.*
- *Studija kulturnog pejzaža Vrmca urađena U sklopu projekta: Heritage – Driver of Development / Baština – pokretač razvoja na području Dubrovnika i Boke Kotorske - zajedničke prekogranične aktivnosti u primjeni novih metodologija na zaštiti i upravljanju prirodnom i kulturnom baštinom, Oikon Zagreb, Tivat – Zagreb, 2014g.*
- *Priručnik o načinu izrade plana predjela (Planplus)*
- *Google Earth*